

Als je een speler ziet sprinten, is hij te laat vertrokken

JOHAN CRUIJFF

Juryrapport Bibliotheek Innovatie Prijs 2009

*b i b l i
o t h e e
k i n n o
v a t i e
p r i j s*

Innoveren is in. Wie het woord 'innovatie' intoetst bij Google, krijgt 2.320.000 verwijzingen en het aantal websites waar het 'i-woord' in voorkomt is al even gigantisch. Wij lijken een land dat bezaaid is met innovatieplatformen en innovatieknooppunten, uitgerust met innovatietaskforces, al dan niet voorzien van innovatiemotoren. Iedereen lijkt te innoveren en er zijn inmiddels boekenkasten over volgeschreven. Bol.com levert desgevraagd meer dan 130 boeken over innovatie. Je raakt dan al snel de weg kwijt, ook al omdat zin en onzin van al die succesverhalen sinds de kredietcrisis in een ander daglicht zijn komen te staan. Wanneer is innovatie nog succesvol?

Gelukkig zijn er ook mensen die daarover nadenken: Dany Jacobs en Hendrik Sniijders onderzochten 22 succesvolle innovatieve bedrijven en Nederland en verbaasden zich over de magie, die vaak om innovatie hangt. Innovatie is volgens hen meestal helemaal niet spannend of leuk, maar bestaat vooral uit het goed begrijpen van je klanten en systematisch en snel te leren van je eigen ervaringen. Succesvolle innovatoren hebben dan ook een routine ontwikkeld die er voor zorgt dat ze daar voortdurend mee bezig zijn: innovatieroutine, en dat is ook de titel van het uiterst leerzaam boekje dat zij erover schreven; ook verkrijgbaar bij bol.com.

Innovatie is dus veel meer dan de waan van de dag, het is geen eenmalige, projectmatige, activiteit. Het is ook geen strovuurtje dat ontstoken wordt als er ineens subsidie beschikbaar is. Voortdurend in beweging zijn, daar gaat het om! Of om het in de woorden van Johan Cruijff te zeggen: *"Als je een speler ziet sprinten, is hij te laat vertrokken."* Innovatie gedijt pas optimaal in een bedrijfsvoering die medewerkers voortdurend uitdaagt en toerust om met creatieve nieuwe ideeën te komen en te experimenteren. Allen dan is er sprake van duurzame innovatie.

Maar wat betekent dat nu voor de bibliotheekwereld? Zijn bibliotheken in staat tot duurzame innovatie? Zien zij er de noodzaak wel van in? Gelukkig is dat laatste onomstreden. Precies een jaar geleden verscheen het belangwekkende rapport 'Innoveren met Effect' van de commissie Calff. Het rapport maakt zonneklaar dat het bij innovatie in openbare bibliotheken niet alleen om gaat om het realiseren vernieuwende fysieke of digitale diensten, producten of beleidaspecten, maar óók en vooral om het ontwikkelen van structureel innovierend vermogen van de sector zelf. Maar de commissie constateert ook dat Innovatie niet vanzelf gaat: *"Het vraagt om de bereidheid ervaring en kennis met elkaar te delen en om de mogelijkheid geïnspireerd te raken. Bibliotheekmedewerkers moeten deel uit willen maken van de bibliotheek van de 21^e eeuw. Daarom hoort bij een innovatieprogramma ook de programmatische context waarbinnen gereflecteerd kan worden op innovatie. Reflectie, zichtbaar maken en inspiratie staan hier centraal."*

Een beter referentiekader had de jury van de Bibliotheek Innovatieprijs 2009 zich niet kunnen wensen. Innovatie moet 'business as usual' zijn in openbare bibliotheken, is gebaseerd op een inhoudelijke oriëntatie op de functie van de bibliotheek in de samenleving en kent haar borging in de organisatie.

Gewapend met deze wetenschap heeft de jury de inzendingen van de 14 deelnemende bibliotheken bekeken en gewogen. Welke inzendingen bevordert – aldus het juryreglement – de innovatie in het openbare bibliotheekwerk in het algemeen, vertoont affiniteit met de traditie en programmering van het bibliotheekwerk op de publieksdomeinen: Cultuur, Informatie en Educatie en heeft door originaliteit van visie, vormgeving of thematiek een bijdrage geleverd

aan de vernieuwing, ontwikkeling en voorzetting van die traditie en programmering?

Uiteindelijk ontstond een lijst van 5 bibliotheken, die genomineerd zijn voor eeuwige roem in het algemeen en de prijzen in het bijzonder. Het zijn, in alfabetisch volgorde:

- > De **Openbare bibliotheek Amsterdam** met het project *NOVAlocal*, een samenwerkingsproject waarin jongeren in journalistieke zin mediawijs worden gemaakt. VMBO leerlingen werden opgeleid tot 'wijkreporter', waarbij de code van het TV programma NOVA als basis diende. Proefondervindelijk ontdekten zij hoe de nieuwsmedia te werk gaan. Zij leerden vaardigheden in het zoeken en interpreteren van informatie en verschillende standpunten te belichten en leren ook technische en sociale vaardigheden. De uitgeverij NBD|Biblion heeft het lessenspakket overgenomen om op de markt te brengen. Een compleet en aansprekend programma, dat werk maakt van mediawijsheid en jongeren serieus neemt in hun rol als co-producent van informatie.
- > De *Cultureel Erfgoed Browser* van **dok Delft**, een (multi)touch applicatie die het mogelijk maakt om op een intuïtieve manier door het beeldend bezit van het Archief van Delft (Erfgoed Delft e.o) te bladeren. Door letterlijk vanuit de eigen omgeving van de gebruiker te vertrekken, kunnen gebruikers door de stad Delft zoeken naar straten en de daarbij behorende foto's. Alleen of met meerdere mensen tegelijkertijd, waardoor verbindingen tussen gebruikers ontstaan en verhalen worden gedeeld. Het is door de interactieve browser een echt innovatief project, Delft waardig, en het maakt informatie spelenderwijs toegankelijk voor een breed publiek.
- > *Onderwijsvragentwenthe.nl* van de **bibliotheek Hengelo** waarin kennis over passend onderwijs toegankelijk wordt gemaakt voor onderwijsinstellingen, leerkrachten en ouders. Maar daarnaast is het een geslaagde en gelaagde samenwerking tussen de bibliotheek (vraagopvang), onderwijsexperts (verdieping) en lectoren (onderzoek). Het is ook een slimme assemblage van landelijke dienstverlening, lokale aanwezige kennis en deskundigheid, inclusief een goede zakelijke afspraken set over meerjarige financiering waardoor het project structureel ingebed is in de deelnemende organisaties.
- > *De geprogrammeerde bibliotheek* van de **openbare bibliotheek Maasland**, een thematische reeks van activiteiten, presentaties, tentoonstellingen, dossiers, lezingen, publicaties, waarbij de bibliotheek belangrijke, soms controversiële maatschappelijke thema's aan de orde stelt en daarover een samenhangend verhaal vertelt aan haar gebruikers. Daarbij wordt de gebruiker niet gezien als individuele consument, maar als een actieve burger die zelf vormgeeft aan de samenleving. Het is een oprechte en dappere poging om niet te kiezen voor oppervlakkigheid, maar op zoek te gaan naar de zo noodzakelijk diepgang en reflectie.
- > **Bibliotheek Waterland** met het project *Waterland toen en nu*, een samenwerkingsproject met het Waterlands Archief en 'Uit in Noord-Holland'. Het is een informatiepunt in de bibliotheek Purmerend over de regio, dat zowel historisch als op de tegenwoordige tijd is georiënteerd. De gebruiker vindt er actuele informatie op het gebied van cultuur, historie en culturele evenementen, maar kan ook kennismaken met het verleden van de regio, via boeken maar ook digitaal en via een verhalentafel waarop verhalen van vroeger te beluisteren zijn. Het is een sympathiek en aansprekend project, dat laat zien dat door cultureel ondernemerschap en inhoudelijke samenwerking iets mogelijk wordt, dat je op deze schaalgrootte normaal niet zou verwachten.

En als de jury zes bibliotheken had mogen nomineren, dan was daar zeker het project 'digitale ontmoeting' bijgekomen van **bibliotheek De Meerij** waarin men mensen voor wie het internet nog teveel geheimen bevat, wegwijs wil maken in de mogelijkheden van met name web 2.0. Een uiterst interessant aspect daarbij is dat in het project vrijwilligers worden opgeleid tot coach Digitale Ontmoeting. Want als je op deze manier vrijwilligers mobiliseert, heb je goud in handen en maak je internet ook toegankelijk voor senioren. Maar hoewel de verwachtingen dus hooggespannen zijn, staat het project naar de mening van de jury nog te veel in de kinderschoenen om nu voor de innovatieprijs in aanmerking te komen.

Vijf kandidaten en drie mogelijkheden om een prijs te winnen. Want sinds vorig jaar bestaat de mogelijkheid om prijzen van elk 10.000 euro toe te kennen voor respectievelijk de manier waarop een verandering van structuur is aangebracht of voor de manier waarop een project maatschappelijk ingebed is of de wijze waarop het personeel is ingezet bij een project. Maar er zijn ook combinaties mogelijk, met als meest ultieme variant dat een bibliotheek met alle drie de prijzen aan de haal gaat.

En laat de jury nu voor die laatste variant gekozen hebben...

Niet omdat die andere projecten niet innovatief genoeg zouden zijn, de jury feliciteert alle genomineerden van harte, maar er was één inzending die alle drie de aspecten het best combineerde. Het gaat om een project dat elan heeft en buiten de gebaande paden treedt. Het is een project waarin werkelijk sprake is van co-creatie en waarin partijen elkaar versterken en het is een project waarin de rol en de inbreng van de bibliothecaris andere impulsen krijgt. En het is tenslotte een project van grote maatschappelijke importantie waarin het begrip mediawijsheid een nieuwe inhoud krijgt. Het is een project dat laat zien dat op tijd vertrekken beter is dan sprinten...

De Bibliotheek Innovatie Prijs 2009 gaat naar een project dat alles in zich heeft. De prijs gaat voor de tweede keer naar de geboortestad van Johan Cruijff, naar de Openbare Bibliotheek Amsterdam voor het project *NOVAlocal*.

Utrecht, 17 december 2009

DE JURY VAN DE BIBLIOTHEEK INNOVATIE PRIJS 2009

Saskia Bruines voormalig wethouder cultuur Amsterdam, thans directeur
Kunstencentrum De Hint in Uithoorn (voorzitter)

Liesbeth van Eck voormalig directeur van bibliotheek Dordrecht

Dick Rijken lector Informatie, Technologie en Samenleving Haagse Hogeschool

Ranti Tjan directeur van museumgoudA

Ap de Vries directeur van Kunstconnectie